

reflect musical images in musical activity. Therefore, musical-cognitive activity is considered as a creative process within which the competence of pupils-beginners is formed.

It is emphasized that effective forms of activity in the field of musical art are singing, listening, moving to music, elementary musical creativity, playing children's musical instruments. It is noted that playing musical instruments activates interest in performing actions, expands artistic experience, and enriches musical information. In addition, understanding the expressiveness of instrumental timbres, the expressiveness of means, the specifics of the musical language, provide artistic and cognitive activity in the framework of the competence-based approach.

It is found that junior schoolchildren accumulate artistic knowledge, abilities, skills, experience, and feelings. An important role is played by the intellectual and heuristic capabilities of pupils, which consist in their ability to evaluate musical works.

The prospective areas of research on this topic are seen in the designing pedagogical conditions for artistic-cognitive activity development.

Key words: *competence, competence-based approach, artistic-cognitive activity, junior schoolchildren.*

УДК 378

Григорій Луценко

Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка
ORCID ID 0000-0001-5100-8748

Ігор Попроцький

Національний університет «Одеська морська академія»
ORCID ID 0000-0002-0260-5068

Вікторія Романюк

Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського
ORCID ID 0000-0002-3795-4081

Наталія Терентьєва

Чорноморський національний університет імені Петра Могили
ORCID ID 0000-0002-3238-1608

DOI 10.24139/2312-5993/2022.06/352-360

ПРОФЕСІЙНА МОВНА ПІДГОТОВКА ВІЙСЬКОВИХ ФАХІВЦІВ ЯК ОСНОВА ПАРТНЕРСТВА ЗАРАДИ МИРУ

У статті окреслено значущість професійної підготовки високоефективного військової фахівця у закладах вищої військової освіти України без конкретизації спеціальностей і спеціалізацій. Зазначено, що в умовах російсько-українській війні українці ведуть бойові дії з окупаційними військами російської федерації як на суходолі, в повітрі, так і на воді і під водою. Військове керівництво веде чітку політику в галузі військової освіти, беручи до уваги актуальні вимоги системи національної безпеки. Успішне виконання бойових завдань бойовими підрозділами залежить від підготовки та злагодження самого підрозділу і професійного керівництва ним. Тому українському війську потрібні командири, які навчені та підготовлені за стандартами підготовки передових країн світу та країн-членів НАТО.

Мета статті – схарактеризувати доцільність оволодіння іноземними мовами майбутніми військовими фахівцями задля забезпечення партнерства заради миру. **Методологія дослідження.** Для отримання результатів

дослідження застосовано методи теоретичного аналізу, зіставлення, порівняння, систематизації та узагальнення та комплексу взаємодоповнюваних методологічних підходів.

Наукова новизна полягає в окресленні доцільності опанування іноземними мовами військовими фахівцями задля забезпечення партнерства заради миру.

Висновки. Військову освіту розглядаємо в контексті національної безпеки і оборони держави та як складову національної системи освіти, що спричинило виникнення нової парадигми військової освіти та наступне її удосконалення з урахуванням нової методології НАТО (DOTMLPF). Під час професійного навчання майбутніх військових фахівців варто усвідомлювати, що вони не лише здобувають знання, а працюють в умовах, які імітують майбутню професійну діяльність. Для формування моделей поведінки і навичок, необхідних для майбутнього професійного співробітництва в підтриманні миру і безпеки доцільно моделювати різні ситуаційні завдання, що дозволяють курсантам вивчати аспекти, пов'язані з культурною традицією, соціальними чинниками і специфікою мови конкретної культурно-мовної спільності – мовні бар'єри, особливості невербального спілкування, аналіз сприйняття, стереотипи, обставини часу і місця, особливості руху інформації.

Ключові слова: військовий фахівець, вища військова освіта, підготовка офіцерів закладів вищої військової освіти, методологія НАТО.

Постановка проблеми. Підготовка військових фахівців, яка здійснюється в умовах воєнного часу, зазнає суттєвих змін, орієнтованих на можливість урахування бойового досвіду в освітньо-професійному процесі.

Сьогодні суспільство України переживає тяжкі часи, часи російсько-українській війні, коли українці ведуть бойові дії з окупаційними військами російської федерації як на суходолі, в повітрі, так і на воді і під водою. Військове керівництво веде чітку політику в галузі військової освіти, беручи до уваги актуальні вимоги системи національної безпеки. Успішне виконання бойових завдань бойовими підрозділами залежить від підготовки та злагодження самого підрозділу і професійного керівництва ним. Тому українському війську потрібні командири (начальники) які навчені та підготовлені за стандартами підготовки передових країн світу та країн-членів НАТО.

Особливу увагу необхідно звернути на пропозиції щодо підготовки офіцерів командирської ланки у системі спеціальної військової освіти, розроблені групою фахівців під егідою Академії ЗС Канади, на замовлення НАТО та консорціуму військових академій та НДІ проблем безпеки, які працюють за програмою «Партнерство заради миру». Визначена група дослідників розробила «Типовий базисний навчальний план (ТБНП, 2011) підготовки командного складу в системі спеціальної військової освіти (СВО)» країн-членів

НАТО. У розробці брали участь одинадцять країн. Ретельний розгляд «Типового базисного навчального плану ...» дає ВВНЗ приклад, як інструмент щодо швидкого адаптування освітнього процесу, який дозволить у ЗВО набути компетентностей, достатніх до роботи офіцерів у складі багатонаціонального контингенту щодо проведення сумісних дій з підтримання та забезпечення Миру у визначеному районі (регіоні) Світу. ТБНП не є обов'язковим документом щодо виконання в країнах-членів НАТО, зазначені пропозиції необхідно адаптувати до національних міркувань і обирати складові, які є актуальними (Терентьева, Попроцький, 2019).

Аналіз актуальних досліджень. Питання підготовки військових фахівців є предметом дослідження таких вітчизняних вчених: М. Нещадим, В. Телелим, С. Полторак, М. Науменко, О. Панфілов, Н. Мирончук, А. Рибидайло, О. Лещенко, В. Ворона, Г. Гапоненко, Ю. Бараш, С. Добровська, Р. Тимошенко, Ю. Приходько, А. Ромін, В. Садковий, О. Шаталова, С. Богунова, О. Черних, Ю. Черних, М. Гацька, Р. Шевченко, Н. Терентьева та ін. Зауважимо, що коло цих дослідників постійно розширюється.

Мета статті – схарактеризувати доцільність оволодіння іноземними мовами майбутніми військовими фахівцями задля забезпечення партнерства заради миру.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети було застосовано комплекс загальнотеоретичних методів: здійснено огляд та системний аналіз наукових публікацій; їх порівняння та синтез; узагальнення та систематизацію теоретичного матеріалу з проблеми дослідження; та методологічних підходів: синергетичного, системного, комплексного.

Виклад основного матеріалу. Військова професійна освіта змінюється та суттєво реформується. Важливим завданням в сучасних умовах є формування нової системи підготовки військових фахівців, що зумовлено кризовою військово-політичною ситуацією в українському суспільстві. Виведення військової освіти на якісно новий рівень, забезпечення обороноздатності країни та захист населення – нагальні питання сьогодення (Біла книга - 2018, 2019; Біла книга 2019-2020, 2021).

Завдання, визначене перед військовою освітою сьогодення – «... у максимально стислі строки досягти достатньої сумісності зі структурами держав-членів Альянсу, осучаснення бачення подальшого розвитку

військової освіти і науки, стимулює до пришвидшення імплементації стандартів НАТО» (Біла книга 2019-2020, 2021, с. 85).

Рівень професійної освіти фахівців визначає рівень їх соціального захисту, відповідно, підготовку військових фахівців треба розглядати в контексті змін економіки і соціальної ситуації як в країні, так і в світі. Прогноз стратегічного розвитку середовища передбачає вивчення і формування таких складових: політичної, економічної, військової, безпекової, науково-технологічної, соціальної тощо. Безпосередньо складовими підготовки фахівців Збройних сил України є: оперативна підготовка; бойова підготовка; фізична підготовка; забезпечення багатонаціональних навчань, що ґрунтується на таких рівнях: оперативний рівень, тактичний рівень, стратегічний рівень.

Приоритетом у підготовці військового фахівця визначено (Відповідно до Звіту НДР «Науково-організаційні засади проектування основних вимог до змісту підготовки офіцерських кадрів з вищою освітою для ЗС України з використанням передових методик підготовки ЗС держав-членів НАТО»):

постійний аналіз досвіду застосування сил на морі, розроблення відповідних рекомендацій, надання їх командуванню і впровадження у підготовку слухачів;

підготовка високоерудованих фахівців, майбутніх командирів, (начальників) здатних приймати обґрунтовані рішення та здійснювати ефективне управління силами (військами) у ході воєнних дій, перемагати противника під час бойових дій;

підготовка військових фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «Магістр, оперативно-тактичного рівня за спеціальністю: «Військове управління (за видами збройних сил)»;

підготовка військових фахівців стратегічного та оперативно-тактичного рівнів підготовки за визначеними спеціальностями та спеціалізаціями для Збройних Сил України, інших військових формувань та правоохоронних органів держави з питань застосування військ (сил) в мирний час, бойових діях та операціях;

проведення наукових досліджень в галузі розвитку, підготовки і застосування ВМС, впровадження результатів досліджень у освітню діяльність кафедри;

розроблення (удосконалення) та наукове супроводження впровадження військових стандартів з питань підготовки і застосування військ (сил), ВМС;

участь у підготовці та проведенні заходів з питань формування та реалізації державної політики у морській галузі та сфері національної безпеки та оборони держави з морських напрямків;

виховання у слухачів почуття патріотизму, лідерських якостей, відповідальності за виконання доручених завдань.

Одним з нагальних завдань у підготовці сучасного військового фахівця, який спроможний здійснювати спільну діяльність, є, окрім уніфікованої безпосередньої професійної підготовки, мовна підготовка, яка покликана також забезпечити взаємосумісність. Проходження майбутніми військовими фахівцями професійної підготовки, зокрема навчання з тактичної підготовки, в умовах, максимально наближених до умов реального проходження служби, значно збільшує якісну складову виконання бойових завдань випускниками закладів вищої військової освіти України.

У 2020 році стартував проект «Стратегічні комунікації», який передбачає залучення, окрім структурних підрозділів Міністерства оборони, Генерального штабу Збройних Сил, представників закладів вищої військової освіти (Біла книга 2019-2020, с. 35), що має сприяти підвищенню ефективності міжнародних навчань, зокрема і з залученням курсантської молоді, поширенню об'єктивної інформації щодо «виконання Збройними Силами покладених завдань і функцій з оборони держави» (Біла книга 2019-2020, 2021, с. 36).

Зі збільшенням кількості багатонаціональних миротворчих, антитерористичних, пошуково-рятувальних операцій постала необхідність чітко розуміти сутність і структуру готовності офіцера до професійного спілкування іноземною мовою. Ефективні стратегічні комунікації являють собою значну частину складних операцій, а це визначає переорієнтацію мовноакадемічної політики закладів вищої військової освіти на інтеграцію військово-професійної, соціокультурної та мовної підготовки.

Потреба в надійному зв'язку під час кризових і конфліктних ситуацій більш важлива, ніж поточні справи. Для виконання таких завдань військовослужбовцям важливо вміти працювати в багатонаціональному колективі. Від майстерності командирів, штабних офіцерів і начальників залежить якість виконання завдань, адже саме вони організують роботу в команді, здійснюють координацію дій, перетворюють рішення вищих чинів в «команди для підпорядкування», відповідальні за ефективне спілкування з

зарубіжними колегами, побудову відносин з місцевим населенням та підвищення ефективності тощо.

Готовність офіцерів до професійного спілкування іноземною мовою в міжнародних миротворчих, антитерористичних, пошуково-рятувальних операціях сприятиме розширенню їхнього соціокультурного простору, розуміння важливості свого місця в ньому, вмінню ефективно співпрацювати під час міжнародних миротворчих, антитерористичних, пошуково-рятувальних операціях. Отже, ефективне професійне спілкування може бути вирішальним чинником для життя самого офіцера, його персоналу та їхньої здатності досягати успіху у важливих операціях.

Важливою тут є методика спостереження, яка дозволяє визначити адаптивність майбутніх фахівців в іншомовному середовищі, їхню здатність оцінювати ситуацію в такому середовищі, працювати в емоційно-насиченій сфері, приймати професійні рішення з військового менеджменту, визначити особливості спілкування англійською мовою та її важливість під час виконання завдань, наближених до військових дій. Аналіз праць щодо комунікативного досвіду військової спільноти на основі анкетувань та опитувань показав, що однією з перешкод сучасних освітніх теорій і практик є відсутність бачення або розуміння сутності та структури готовності до професійного спілкування іноземною мовою в міжнародному співтоваристві миротворчих, антитерористичних, пошуково-рятувальні операції (Nenko, Yaryhina, Vorona, 2021).

Зауважимо, що професійне спілкування під час міжнародних операцій не можна розглядати виключно в межах знання іноземної мови, оскільки такий підхід нівелює домінуючі риси людського спілкування, зокрема:

- комунікативний процес містить не лише рух інформації, але й її активний обмін, сприйняття і осмислення;
- обмін інформацією здійснює психологічний вплив на партнера, змінюючи його поведінку;
- учасники зв'язку використовують звичайну систему кодування і декодування;
- професійне спілкування передбачає постійне подолання комунікативних бар'єрів як психологічного, так і соціального (Nenko, Yaryhina, Vorona, 2021).

Здатність швидко запам'ятовувати візуальну і слухову інформацію, точно відтворювати інформацію після короткого візуального або

слухового сприйняття, аналізувати ситуацію і приймати рішення на основі візуальних зразків, оперувати конкретними концепціями при оцінці ситуації, ясно та логічно мислити в непередбачуваних умовах, діяти нестандартно в складних і стресових ситуаціях входять до переліку здатностей, якими повинні володіти офіцери.

Глибина іншомовних знань військового фахівця корелює з рівнем володіння іноземною мовою, до основних критеріїв яких міжнародні експерти Ради Європи відносять такі (Архипова, 2003):

Рівень А1 (інтродуктивний – «відкриття») вважається найнижчим елементарним рівнем використання мови. Користувач може розуміти і вживати побутові повсякденні вирази та речення, які допомагають вирішити повсякденні проблеми.

Рівень А2 називають середнім рівнем «виживання», оскільки користувач може виконувати певні соціальні функції, розуміти ізольовані фрази та широко вживані вирази, необхідні для повсякденного спілкування у сферах особистого побуту, сімейного життя, здійснення покупок, орієнтації на місцевості та на роботі.

Рівень В1 є середнім, або «рубіжним», рівнем незалежного користувача та необхідним для відвідання зарубіжної країни. Користувач може розуміти основний зміст чіткого нормативного мовлення на теми, які часто використовують на роботі, у навчанні, під час дозвілля; вирішувати більшість комунікативних проблем, що виникають під час перебування в країні, мова якої вивчається.

Рівень В2 – «просунутий» – для незалежного користувача, який може розуміти основні ідеї тексту на конкретну та абстрактну теми; вести спеціалізовані (технічні, військові) дискусії за фахом; вільно спілкуватися з носіями мови з таким ступенем швидкості та спонтанності, який не завдає перешкод у спілкуванні жодній зі сторін. Успішність формування іншомовної професійної компетентності залежить від сукупності загальних умов формування військового фахівця (методологічних, технічних, організаційних та ін.) та штучно створених організаційно-педагогічних умов.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Освіта є стратегічним ресурсом забезпечення національних інтересів, зміцнення авторитету і конкурентоспроможності країни у міжнародних відносинах. Військова освіта як складова загальнодержавної системи освіти є визначальним чинником політичної, соціально-економічної, культурної та наукової життєдіяльності суспільства, відтворює і нарощує його

інтелектуальний, духовний та економічний потенціал, забезпечує підготовку мотивованих та високопрофесійних фахівців сектору безпеки і оборони, здатних виконувати службові завдання в стандартизованих умовах та умовах невизначеності. Перебуваючи в ситуації необхідності забезпечення надійної територіальної оборони й одночасного реформування Збройних Сил відповідно до стандартів НАТО, Україна реалізовує стратегію реформування ЗСУ з одночасною перебудовою системи вищої військової освіти, яка формує кадровий потенціал ЗСУ. Тому військову освіту розглядаємо в контексті національної безпеки і оборони держави та як складову національної системи освіти, що спричинило виникнення нової парадигми військової освіти та наступне її удосконалення з урахуванням нової методології НАТО (DOTMLPF).

Під час професійного навчання варто усвідомлювати, що майбутні офіцери не лише здобувають знання, а працюють в умовах, які імітують майбутню професійну діяльність. Для формування моделей поведінки і навичок, необхідних для майбутнього професійного співробітництва в підтриманні миру і безпеки, необхідно знайомити курсантів з особливостями їхньої майбутньої професійної діяльності. Тому доцільно моделювати різні ситуаційні завдання, що дозволяють курсантам вивчати аспекти, пов'язані з культурною традицією, соціальними чинниками і специфікою мови конкретної культурно-мовної спільності – мовні бар'єри, особливості невербального спілкування, аналіз сприйняття, стереотипи, обставини часу і місця, особливості руху інформації.

Перспективами подальших досліджень вбачаємо розробку питань підготовки військового фахівця, здатного здійснювати бойові завдання в складі міжнародного контингенту.

ЛІТЕРАТУРА

- Архипова, Г. С. (2003). *Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання*. Київ: Ленвіт. (Arkhyrova, H. S. (2003). *All-European Recommendations on language education: study, teaching, evaluation*. Kyiv: Ukraine).
- Біла книга – 2018. *Збройні Сили України*. Київ: МОУ (2019). URL: <https://www.mil.gov.ua/content/files/whitebook/WB-2018.pdf> (*White Paper – 2018. Armed Forces of Ukraine*. (2019). Kyiv, Ukraine: MOU. Retrieved from <https://www.mil.gov.ua/content/files/whitebook/WB-2018.pdf>)
- Біла книга 2019-2020. *Збройні Сили України, Держспецтрансслужба. Інформаційний бюлетень*. (2021). Київ. URL: https://www.mil.gov.ua/content/files/whitebook/WB_2020_FINAL.pdf (*White Paper – 2019-2020. Armed Forces of Ukraine & Newsletter*. (2021). Kyiv.

Retrieved from
https://www.mil.gov.ua/content/files/whitebook/WB_2020_FINAL.pdf

- Терентьева, Н. О., Попроцький, І. С. (2019). Підвищення ефективності підготовки військово-морських фахівців щодо лідерства й освіти в Україні, Болгарії, Румунії. *Scientific Journal Natural Science Readings*, 1, Vol. 1, 169-175. (Terentieva, N. O., Poprotskyi, I. S. (2019). Increasing the effectiveness of training naval specialists in terms of leadership and education in Ukraine, Bulgaria, Romania. *Scientific Journal Natural Science Readings*, 1, Vol 1, 169-175.)
- Lenko, Yu., Yaryhina, V., Vorona, V. (2021). Examining officer's readiness for foreign language intercourse in international operations. *Revista praxies educational*, 17, n. 46, 465-487. URL: <https://periodicos2.uesb.br/index.php/praxis/article/view/8816/5853>.

SUMMARY

Lucenko Gregory, Poprotskyi Igor, Romaniuk Viktoriia, Terentieva Nataliia.

Professional language training of military specialists as the basis of partnership for peace.

The article outlines the significance of training a highly effective military specialist in higher military education institutions of Ukraine without specifying specialties and specializations. It is noted that in the conditions of the Russian-Ukrainian war, Ukrainians are fighting with the occupying forces of the Russian Federation both on land, in the air, and on water and underwater. The military leadership pursues a clear policy in the field of military education, taking into account the current requirements of the national security system. The successful performance of combat tasks by combat units depends on the preparation and coordination of the unit itself and its professional leadership. Therefore, the Ukrainian army needs commanders who are educated and trained according to the training standards of advanced countries of the world and NATO member countries.

***The purpose of the article** is to characterize the expediency of mastering foreign languages by future military specialists in order to securing partnership for peace. **Research methodology.** To obtain research results, methods of theoretical analysis, comparison, comparison, systematization and generalization and a complex of complementary methodological approaches were applied.*

***The scientific novelty** consists in outlining the feasibility of mastering foreign languages by military specialists in order to securing partnership for peace.*

***Conclusions.** We consider military education in the context of national security and defense of the state and as a component of the national education system, which led to the emergence of a new paradigm of military education and its subsequent improvement taking into account the new NATO methodology (DOTMLPF). During professional training of future military specialists, it is worth realizing that they not only acquire knowledge, but also work in conditions that simulate future professional activities. In order to form models of behavior and skills necessary for future professional cooperation in maintaining peace and security, it is advisable to model various situational tasks that allow cadets to study aspects related to cultural tradition, social factors and the specifics of the language of a specific cultural-linguistic community – language barriers, features of non-verbal communication, analysis of perception, stereotypes, circumstances of time and place, features of information flow.*

***Key words:** military specialist, higher military education, training of officers of higher military education institutions, NATO methodology.*